

Kansan tautioppia ja uskomuksia.

AHTI RYTKÖNEN: **Kansan syvistä riveistä.** 235 sivua. Werner Söderström Oy. 1946.

Korkeakoulun lehtori Ahti Rytönen, jonka erinomaiset Pohjois-Savon kansanelämää kuvailevat kirjat »Savupirttien kansaa», »Tuohitorven mailta» ja »Tuulastulilta ja karhumailta» vielä ovat hyvässä muistissa ja ovat antaneet aiheen odottaa edelleen saman laatuista jatkoa, on viime jouluksi julkaissut teoksen nimeltä »Kansan syvistä riveistä». Se poikkeaa monessa suhteessa edeltäjistään, vaikka onkin ilmeisesti myös tarkoitettu yleistajuiseksi. Sen sijaan että edelliset teokset olivat laadultaan kuvailevia, nyt ilmestynyt kirja on selittävä: se on pantu kokoon yhdeksästä tutkielmasta, jotka käsittelevät etupäässä kansanomaista tautioppia ja parannustapoja; useiden sisällykseen »Virittäjän» lukijakunnalla on jo ennen ollut tilaisuus tutustua mm. tämän lehden palstoilta. Aihepiiri ei enää rajoitu tekijän hyvin tuntemaan Pohjois-Savoon, vaan käsittää kirjan luonteen mukaisesti koko suomen kielen alueen, ulottuupa monesti laajemmallekin.

Kirjan luvuissa, joiden pituus vaihtelee 4:stä aina 72:een sivuun, esitetään piirteitä lapsisaunan ja kinkerituvan väliltä, tutkistellaan laajasti riisin ja sätkän nimillä tunnettuja tauteja ja niiden nimityksiä ja käsitellään tietoja markkuliksi nimitetystä lääkeaineesta sekä lapsia ahdistavasta painajaisesta, valvottajasta, itkettäjästä. Edelleen pohditaan tekijää usein askarruttanutta kekrin ongelmaa, selitetään, mikä on vaikko, ja annetaan tietoja metsä-, lehti- ja leppäkelikko-nimisten haltijaolentojen alkuperästä ynnä syöpäläisiin liittyvistä uskomuksista. Selvittelyissä on huomattava sija nimenomaan kielitieteellisillä näkökohdilla. Teoksen päättää luku »Kansantietous ja kansanopetus», jonka kirjoittamiseen tekijällä on ollut hyvät edellytykset molempien sen otsikossa mainittujen alojen asiantuntijana.

Lähdeluettelonsa lopussa tekijä lausuu: »Kun tämä teos ei pyri olemaan mikään opinnäyte, ei sen sivuja ole kirjavoitu viittausnumeroiden sääski-parvilla.» Näin hän tulee varsin osuvasti määritelleeksi kirjansa yleislaadun: monet sen luvut on alkujaan kirjoitettu toista lukijakuntaa varten kuin se, jolle ne nyt tarjotaan, ja ne ovat alun perin, jolleivät juuri opinnäyteiksi, niin ainakin vakavan tieteellisiksi tarkoitettuja; niiden suuren yleisön luettaviksi muovaamiseen on uhrattu perin vähän vaivannäköä — useassa tapauksessa tämä muovaaminen on supistunut miltei vain lähdeviittausten poistamiseen. Niille, jotka tuntevat tekijän taidon kirjoittaa yleistajuista tekstiä, tuottaa pettymyksen, kun he joutuvat lukemaan esim. sellaisen luvun kuin »Riisi ja sätkä», joka on melkoisen pitkästyttävä alan ammattimiehellekin, maallikoista puhumatta.

Äsken mainitulla lauseella tekijä tavallaan riistää arvostelijalta mahdollisuuden tarkastella kriittisesti niitä menettelytapoja, joita tutkielmissa on käytetty, ja niitä tuloksia, joihin on päädytty. Sallittaneen kuitenkin huomauttaa, että ne ainakaan kaikin kohdin eivät tunnu täysin

vakuuttavilta. Kun, vain pari esimerkkiä mainitakseni, riittä tai painajaista tutkittaessa varsin epäsystemaattisesti käytetään aineistona mm. sellaisia loitsuja ja manauksia, joita mitä yleisimmin tavataan myös muihin yhteyksiin kuin nyt kysymyksessä oleviin kuuluvin, tai kun arvellaan *kekri* sanan — *k* ja *r* -äänteineen — mahdollisesti saattavan juontua lasten jokeluksista, ei lukijan uskon puutetta voitane pitää kovin moitittavana; tekijän etymologiat, jotka usein nojautuvat äännesymboliikkaan, ovat toisinaan hämmästyttäviä.

Kirjassa esitettyjen asiatietojen tavaton runsaus ja tunnollinen perusteellisuus on todettava mielihyvin. Niiden hyväksi käyttämistä tosin haittaa jo mainittujen sääskiparvien poissaolo, jota voitaisiin täysin perustellusti puolustaa vain, jos tekijä todella olisi ottanut asiakseen tutkielmiansa tyylyttämisen sellaiseen muotoon, että niiden saattaisi olettaa herättävän muidenkin kuin suppean asianharrastajien piirin mielenkiintoa.

J. H:la.